

Poština pavšalirana.

Leto XXII

Šoli, mladini
in učiteljstvu!

Slovenski Učitelj

Urednik
Fort. Lužar

Glasilo jugoslovanskega
krščanskega učiteljstva

Vsebina:

O samotornem pouku. Iv. Štrukelj	25
Iz moje beležnice. Janko Polak	30
U. J. U. i vjerska sloboda. M. Vunić	32
K spominu rajnega kanonika Antona Kržiča. Fr. Keržič	35
Listek	37
Kultura in književnost	38

1921
Številka 2

RAZPIS UČITELJSKIH SLUŽB.

Na trirazredni ljudski šoli v Z dolah se po odredbi višjega šolskega sveta z dne 31. januarja 1921., št. 15.425/20, razpisujeta nadučiteljska in učiteljska služba.

Pravilno opremljene prošnje je vložiti po predpisani službeni poti do dne 16. marca 1921. pri podpisanim okrajnem šolskem svetu.

Okrajni šolski svet v Brežicah.

Štev. 289/o. š. sv.

RAZPIS.

Na petrazredni ljudski šoli v Višnji gori se razpisuje izpraznjeno službeno mesto za učitelja v stalno namestitev,

Pravilno opremljene prošnje naj se predložijo semkaj do dne 31. marca 1921.

Okrajni šolski svet v Litiji.

Štev. 402/m. š. sv.

RAZPIS SLUŽBE.

Na javnih deških ljudskih šolah v Ljubljani se razpisuje vsled naročila višjega šolskega sveta z dne 9. februarja 1921, št. 1819, ena št. mest za učitelje v stalno namestitev, in sicer:

- a) Na I. mestni deški ljudski šoli troje;
- b) na II. mestni deški ljudski šoli šestere;
- c) na III. mestni deški ljudski šoli dvoje.

Prosilci za eno izmed omenjenih službenih mest naj vlagajo svoje pravilno opremljene prošnje po predpisani službeni poti pri podpisanim šolskem svetu,

najkasneje do 31. marca 1921.

Zakasnele ali pa pomanjkljive prošnje se ne bodo upoštevale.

Mestni šolski svet ljubljanski,
dne 20. februarja 1921.

Štev. 2609.

V Ljubljani, dne 22. februarja 1921.

UREDBA O POSLOVANJU VIŠJEGA ŠOLSKEGA SVETA V LJUBLJANI

Vsem okrajnim (mestnim) šolskim svetom, šolskim odborom in civilnemu komisarju za Prekmurje v Sloveniji.

Po naročilu poverjenštva za uk in bogočastje z dne 19. februarja 1921, št. 819, v vednost in takojšnjo izvršitev oziroma obvestitev vseh ravnateljstev in vodstev javnih in ljudskih šol, izvzemši onih, kjer poučujejo samo osebe brez zrelostnega izpita za učiteljišča (župniki, dijaki).

Po uredbi z dne 23. januarja 1921 je sestavljen višji šolski svet tako-le:

1. predsednik;
2. podpredsednik;
3. eden ali dva upravno gospodarska poročevalca;
4. višji šolski nadzorniki, ki se imenujejo v potrebnem številu in v mejah državnega proračuna;
5. dva zastopnika veroučiteljev na srednjih šolah, učiteljiščih, meščanskih in ljudskih šolah;
6. dva zastopnika učiteljev srednjih šol in učiteljišča;
7. trije zastopniki učiteljev meščanskih in ljudskih šol;
8. en zdravnik;
9. en zastopnik staršev;
10. en kmetovalec;
11. en zastopnik poverjenštva za socialno skrbstvo.

Pod točkami 5.—11. navedeni člani imajo namestnike.

Zastopniki učiteljstva se volijo v dveh skupinah, v skupini A (srednje šole, učiteljišča) in v skupini B (meščanske in ljudske šole).

SLOVENSKI UČITELJ

GLASILO JUGOSLOVANSKEGA KRŠČANSKEGA UČITELJSTVA

LETO XXII. LJUBLJANA, 15. februarja 1921.

ŠT. 2.

O samotvornem pouku.

Iv. Štrukelj.

(Dalje.)

Vsa navlaka, ki jo nagrabiš po plitvem izpraševanju, je kakor tobakov pepel: pihneš in nikjer ga ni!

Produktivno dejanje v vse predmete ljudske šole! Ne od zunaj na znotraj, ampak od znotraj na ven. Ne učitelj, učenci naj stavijo vprašanja na učitelja, na součence. In tedaj ne bodo potekali dnevi dolgočasno in pusto — brez solnca in svetlobe, kakor se vlačí dolgočasna ljubljanska megla. Otroški obrazi naj bodo jasni, zardeli kot zrela jabolka.

Pa jutro se svita za hribi: samotvorni pouk je na potu. Že mnogo lepih misli se je porodilo o tem, ki se kot iskre dvigajo vedno više in svetijo v globine, kjer leže temelji, ki jim še ne vidimo dna. Toliko pa je že dognano, da je v delu oni motor, ki ustvarja duševne sile — energije, ki bogati človeško psiho. Ali naj pretvorimo po tem spoznanju naše šole v šole delavnice? Naj li zavržemo sedanji učni načrt, to je, naj li opustimo vse predmete? Ne! Revolucionarno postopanje tu ni na mestu; ne revolucija, ampak evolucija, trdi nekje tovariš Pečjak.

Cilj pa nam bodi, da dobimo enkrat šole, ki bodo, nazorno povedano, imele v spodnjih prostorih delavnice, v zgornjih učilnice. Za prehodno dobo pa se oprimumo metode, kakršno nam ponuja že omenjeni nemški pedagog — reformator Wetekamp v knjigi »Selbstbetätigung und Schaffensfreude in Erziehung und Unterricht«.¹

Začnimo s to metodo takoj s prvim šolskim letom. Mimogrede omenjam, da pride že v šolo mnogo otrok, kojim so starši že v predšolski dobi zatrli veliko duševne sile s tem, da so jim bili vedno na uslugo in v pomoč. Zgoraj navedeni opozarja na veliko pedagoško pojmovanje Schillerjevo, ki pravi v »Wilhelm Tellu«: »Der kleine Walter kommt zum Vater und bittet: Der Strang ist mir entzwei, mach ihn mir, Vater!« Dieser aber antwortet ihm: »Ich nicht. Ein rechter Schütze hilft sich selber.« Tako bi naj postopali vsi naši starši, a predvsem pa mi učitelji.

Pa, da ne bom dalje plaval v oblakih, hočem biti jasen. Povem vam povestico o hiši.² Mirko reče svoji sestrici Ivanki: »Postaviva hišo záse, za ateja in mamo!« Nabereta si opeke in kamenja in polagata opeko na opeko in kamen na kamen, da je veselje. Že stoji zid. V zid napraviata

¹ Dobi se v knjigarni B. G. Teubner, Leipzig-Berlin.

² Iz šol. Berila.

duri in okna. Na zid položita dvoje desk za streho. V veži napravita stopnice v klet in v podstrešje. Ker se jima je delo posrečilo, postavita zraven hiše še hlev za konje, za krave in vole in hišico za psa. Oj, kako vesela sta bila svojega dela! — Kaj pa sedaj, ko je učitelj povedal otrokom to povestico? Sedaj pa vzamejo učenci ilo in dejansko na šolski klopi vse to delajo. Križ božji, si bo ta ali oni mislil — še tega mi je treba! Pa če ti ilovica ne ugaja, vzemi pa navadne škatljice vžigalic, poreži vžigalicam glavice ter razdeli jih otrokom. Videl boš, da jim tudi vžigalice delajo veliko veselje in čudil se boš, kako ti bodo sestavljali hišo za hišico in razne premete, ki sodijo v hišo. To je igrača, ki ne sodi v šolo, se morda posmehuješ. Pa počasi! Ti se, če le hočeš, pri tej igrači silno veliko naučiš. Videl boš v otroško dušo, jo spoznal in vzljubil. Nazorno se ti odpre notranjost posameznih učencev; jasno ti bo, kje je treba še buditi, spopolnjevati, spreminjati. Hiše duševno manj razvitih ne bodo imele oken, ne vrat, ne dimnika itd. Drugi pa ti sestavijo, na kar še sam ne misliš. Vsi pa bodo sodelovali!! Ko ste pa z vžigalicami gotovi, pa papir in svinčnik v roko. Rišite, kar ste prej gradili. Zakaj? Zato, ker je trdil Raskin, da izmed sto ljudi zna le eden misliti, gledati pa še le od tisoč — eden. In roka nam šele pokaže, če res gledamo in vidimo! Delo kultivira človeka, bogati psiho.

Snovi za tak nazorni pouk ti ne zmanjka, ker nam je nudijo naše šolske knjige dovolj. Tudi je učitelj že tako daleč, da sam lahko sestavi primerne povestice, če mu one iz knjig ne bi bile všeč. Ta način nazornega pouka pa je tudi najpripravnejši, da premostimo prepad med šolo in domom, med prostostjo in ječo.¹ Ta način nazornega nauka tudi ustreza vsem onim zahtevam, ki jih stavimo nanj, namreč: usposablja učenca za nadaljnji pouk po veliki vaji čutov, vaji v mišljenju, vaji jezika, kar igraje bogati besedni zaklad itd. Pa moj namen ni, da bi pisal razpravo o nazornem pouku, hočem le, da bi učiteljstvo tudi v tem predmetu čimprej zapustilo že stara in shojena pota ter našlo sled v temnine in to po samotvornosti. »Ein rechter Schütze hilft sich selber,« velja tudi za učitelja. Samotvornost tudi v začetni jezikovni pouk. Učenci povedo, da sta stavila Mirko in Ivanka hišico záse, za ata in mamó. Besedi: ate, mama — zlogujejo in glaskujejo; lahko še več drugih. Učitelj jim nato pokaže tudi posamezne črke, ki jih učenci oblikujejo, izrezavajo ali sestavljajo z vžigalicami, naposled pa še rišejo iste. Tu tedaj dela roka, oko, uho. Pišejo pa še ne; pisanja se lotijo šele pred koncem prvega šolskega leta, ko imajo roko že več ali manj v oblasti. Pri tem niso ničesar zamudili; narobe: veliko pridobili, ker to delo jim gre sedaj lahko izpod rok. »Die Werkzeuge der Geister müssen erst gebildet werden.« Tudi tu se vam je seveda držati psihološke poti: najprej enostavnejše! Z dvema vžigalicama se napravi črka T, s tremi že črka A, a štirimi že črka M itd. Temu sledi sestava besed: ATA, MAMA itd. Kakor

¹ Pribil.

z velikimi črkami, tako se postopa tudi z malimi. Kakor pri sestavi predmetov, tako dobi tudi tu učitelj vpogled v notranjost vseh posameznih učencev. Pri sestavi velike črke B se mu bodo nudile sledeče slike:

Е В В

Le poizkušaj, du se prepričaj, če ni to res. Da se po tej metodi obravnavajo najprej tiskane črke, je povsem pravilno, ker so namreč enostavnejše od pisanih. Tu ne morem zamolčati velikega nedostatka naših šol, to je pomanjkanja šolskih tabel. Ne samo ena ali dve, ampak vsaka šola naj bi imela kolikor mogoče veliko tabel; ob vseh šolskih stenah naj bi bile! Kako bi se lahko z velikim pridom uporabljale, si lahko misli vsak učitelj, ki mu poklic ni zgolj rokodelstvo. Veliko več življenja bi zasijalo v take razrede, kjer bi se oziralo na produktivno dejanje učencev in bi se učitelju nudila vsa potrebna sredstva, da njegovo delo bi ne bilo kakor enakomerna, zamolkla pesem brez godbe in melodije.

Kaj pripravno učilo za samotvorno vajo v začetnem čitanju je učilo, obstoječe iz 25 škatljic, ki so prilepljene na deščico ali na lepenco. V vsaki škatljici je po več črk. Vsak učenec dobi tak »bralni stroj« predse na klop. Z velikim veseljem sestavljajo zloge, besede, stavke, povestice. Na Nemškem so uvedli slično temu sestavljanju neke vrste »Tigelpresse«, s katero tiskajo vse to, kar sem zgoraj navedel ter na ta način sami učenci izgotavljajo Abecednik. Učilo s 25 škatljicami in s toliko črkami se pa prav dobro uporablja tudi za pravopis. Učenec sestavi besedico »kon«. Kako pravimo, ako imamo 2, vpraša učitelj. »Konja« — odgovori učenec. Kaj mora tedaj stati na koncu besede »kon«? itd. Pri skladnji se prav hitro s pomočjo črk uvedejo učenci v pojmovanje debela in končnic. Beseda »žena« se nastavi.

ŽENA 1. sklon

„ E 2. „

„ I 3. „

„ O 4. „

pri „ I 5. „

z „ O 6. „

Deblo ostane, končnice se spreminjajo.

Razume se, da se pri tem po vprašanjih razvija vsaka izprememba. Navedel bi lahko še več zgledov, grešil bi pa pri tem proti načelu samotvornosti; tudi učitelj bodi samotvoren!

Samotvornost v računstvu.

V računsske pouku si ne moremo misliti, zlasti v začetnem ne, poučevanja brez nazoril. To uvidevajo celo naši krajni šolski sveti. Nobene šole ni brez ruskega računala in kock. Toda veliko boljše učilo so preprosti klinčki iz vrbovih šib, nabrani v prazne vžigaličine škatljice. Te

otroci kaj hitro naberejo in prav radi prinesejo v šolo. Za začetni pouk zadostuje po 5 klinčkov v vsaki škatljici, ki jo ima vsak učenec seboj; lahko jih tudi v šoli spravljamo, kar je še boljše, ker za domačo vajo si jih potem učenci itak sami preskrbijo z veseljem. To govorim iz lastne skušnje. Zakaj bi bili klinčki boljše učilo kot kroglice in kocke, naj zadostuje to-le: Prva učiteljeva skrb mora biti, da zaposli vse učence. Ako pa učitelj razvija račune pred svojimi učenci še tako nazorno, vendar ni še prepričan, če tudi vsi učenci sodelujejo. Drugače pa je, če ravnaš tako-le: Učenci vzamejo škatljice na klop in jih odpro. Spomniš jih na povestico o hiši, ki sta jo stavila Mirko in Ivanka. Kaj sta bila postavila še zraven hiše? Hlev za konje. Tudi mi imamo konjiče in jih hočemo gnati na pašo, ali pa jih hočemo prodajati, kupovati itd. Najprvo priženite enega konjiča iz hleva! Učenci z veseljem dvignejo en klinček iz škatljice in ga polože predse. Učitelj: Koliko konjičkov paseš sedaj? Učenec: enega. Učitelj: priženite še enega iz hlevčka! Koliko jih paseš sedaj? Dva. Itd. Tako se vadijo igranje v štetju in preštevanju ter slično v odštevanju. Ko rešujejo naloge, kakor $2 + 1$, $1 + 2$, $2 + 2$, $3 + 2$, ali $2 - 1$, $3 - 2$, $5 - 3$, delajo take obrazce: II I, I II, II II, III II; pri odštevanju jemljejo po enega, dva ali tri proč. In kar je največ vredno pri tem, je to, da vsi delajo! Pa še kako radi in ni jim treba sedeti, kakor bi bili pribiti, kar je protinaravno za otroka, ki se mora gibati, ker sicer ni zdrav. Po vsestranski obravnavi številnega obsega do 5 deneš v škatljice še po 5 klinčkov, ki naj se ločijo na kak način od prejšnjih. Najboljše je za lažji pregled, če so pobarvani. Lahko so tudi oglati, nekoliko krajši ali pa daljši. Shaja pa se z njimi tudi, če so enaki. Postopa pa se z njimi na sličen način, kakor v številnem obsegu do 5, le številni obrazci dobe drugo lice lahko, česar pa nekateri ne priporočajo. Tako na primer obrazec števila 4 IIII ali IIII , števila 6 III III ali IIIIII , za 7 IIIIII I ali IIIIII I ; itd. Kakor rečeno, zavzemajo pa se metodiki bolj za obrazce v vodoravni legi. Obneso se pa po moji izkušnji oboji. Ko obdelamo številni obseg do 10, povežemo vseh 10 klinčkov v butaro IIIIIIIIII , t. j. utisnemo jih v gumijeve obročke, kakoršne imajo pivske steklenice. — Taka butara povezanih 10 klinčkov, 10 ednic, nam najnazornejše počituje desetice. Z butaro in posameznimi klinčki ponazorjamo števila: $11 = \text{IIIIII I}$, $12 = \text{IIIIII II}$ itd.

Na prvi pogled je tedaj jasno, kako se sedaj vadi prištevanje k desetnicam in odštevanje od 11, 12, 13 itd.

Pa za prehod čez desetico, bodisi prištevanje ali odštevanje, tudi ni pripravnejšega sredstva. Vzemimo račun $7 + 5$. Da izvršimo ta račun, vzamejo učenci iz ene butarce 3 klinčke ven. Učitelj vpraša: Koliko klinčkov je še v butari? Otroci: 7. Učitelj: Izračunati hočemo, koliko je $7 + 5$. Kaj naredimo? Otroci: Najprvo denemo tri klinčke nazaj v butarco in koliko še? Otroci: še dva. Koliko jih imamo sedaj — 12. Ako odštevamo, napravimo obrazec IIIIIIIIII II. Vzamemo najprej 2 klinčka proč, nato še 3. Enostavnejšega postopanja si ne morete misliti. Kaj pa deljenje?

8 : 4. Učenci nastavijo pred seboj na klopi 8 klinčkov. Učitelj jih pozove, naj jih razdele na štiri enake dele. Otroci to kaj hitro store — zlasti še, če jim govori v fantaziji: 8 konjičev bi 4 dečki radi gnali na pašo. Vsak bi jih rad imel enako število itd. Tu omenim, da tudi številke sestavljamo s klinčki, kakor v jezikovnem pouku črke ter jih tudi rišemo in s tem pripravljamo na poznejše pisanje števil in števil. O naštevanki bi se dalo marsikaj povedati, kako mehanski se vbija še tu in tam otrokom v glavo. S pomočjo klinčkov in butare pa se to doseže prav nazorno v kratkem času. Naj tu navedem zgled, ki je vzet iz že omenjene knjige Wetekampove. $\equiv \equiv \equiv$ itd. $3 \times 10 = 30$; koliko pa je 3×9 ? Iz vsake butarce se vzame po en klinček ven. $\equiv \equiv \equiv$ Kolikokrat po 10 je zgoraj? $3 \times$. In tu? Tu ni več po 10, ampak po 9. Ali je to še 30? Ni. Koliko manj? V vsaki butarci po eno manj — skupaj manj 3. $30 - 3 = 27$. 3×9 je tedaj? itd. itd.

Kaj zanimivo je računanje z novci. Učenci si izrežejo iz papirja eno-, dvo-, 10-, 20-, 40-, 80 kronske novce in sestavljajo, ali rešujejo naloge, ki jih pove učitelj. To ni samo zanimivo, ampak za napisovanje števil radi umevanja, kam pišemo ednice, desetice, stotice, nujno potrebno. Tudi tu z lahkoto premagamo, pravzaprav se ognemo mehanizma. Navajam samo en zgled za deljenje, ki se tudi še vedno več ali manj vbija mehanično malim v glavo.

Zgled. 4287 K razdelim med tri osebe.

t. st. d. ed.	$4287 : 3 = 1$ tisočak	}	1429 K.
	$12 : 3 = 4$ stotake		
	$8 : 3 = 2$ desetaka		
	$27 : 3 = 9$ kron		

Nad posameznimi številkami prilepimo: 4 tisočake, 2 stotaka itd. Učitelj vpraša, kaj bi si tri osebe najprej razdelile? Gotovo tisočake. Dobro. Koliko tisočakov dobi vsaka? En tisočak. Koliko tisočakov pa ostane? Eden. Kako bomo razdelili 1 tisočak? Zmenjamo ga v stotake. Tedaj imamo 10 stotakov in še 2 zraven — dobimo 12 stotakov. Koliko stotakov dobi vsaka oseba? 4. Sedaj delimo desetake. Koliko jih imamo? Koliko jih dobi vsaka oseba? Dva, in dva ostaneta. Kako bomo pa dva desetaka razdelili med tri osebe? Zmenjali jih bomo v krone. $20 K + 7 K = 27 K$. Dobi tedaj vsaka oseba 9 K.

Da si prihranimo prostor in delo, pa postopamo tako:

t. st. d. ed.	t. st. d. ed.
	$4287 : 3 = 1429$
	12
	8
	27

Še jasnejši zgled.

9516 : 1.

t. st. d. ed.

9516 : 2 = 4 tisočaki

ostane 1 t. = 10 st.

+ 5 „

15 st. : 2 = 7 stotakov

ostanek 1 st. = 10 desetakov

+ 1 desetak

11 desetakov : 2 = 5 desetakov

ostanek 1 desetak = 10 kron

+ 6 „

16 kron : 2 = 8 ednic

Kratko : 9516 : 2 = 4758

15

11

16

4758 K.

Toliko za sedaj. Če se pa kdo oglasi z željo, da bi še nadaljeval, storim to radevolje. Bolj pametno pa je, da si kupi vsak že omenjeno knjigo »Selbstbetätigung und Schaffensfreude«; posnetek je vedno medlejši od originala. Toplo priporočam tudi knjigo »Die Philosophie in der Pädagogik, eine Einführungsschrift von Prof. Dr. Baron von Brockdorf«. Izšla je v založništvu A. W. Zickfeld, Osterwick, Harz und Leipzig. Končno: Šablono iz pouka ven! Orjimo globlje brazde!

Iz moje beležnice.

Janko Polak.

Dolgo časa nisem hotel verjeti, da je za učitelja beležnica, v katero beleži svoje neuspehe pri pouku, velikega pomena. Menil sem, da tega, kar človek itak sam neprijetno občuti, ni treba še posebej beležiti, da ga potem spremlja kot slaba vest na vseh njegovih potih.

Končno sem pa le uvidel, da imajo prav — sitneži. Samo to, kar sem si zabeležil res takoj, ko sem občutil, mi je ostalo v živem spominu in samo ob živem spominu na neuspeh sem lahko iskal pripomočkov, s katerimi sem pretvarjal neuspehe v — uspehe. To delam navadno tako - le: neuspeh, ki ga občutim, t. j. doživim pri pouku; zabeležim (skiciram) z nekoliko markantnimi besedami (potezami) v svojo beležnico. Ob ugodnem času se lotim iskanja pripomočkov po spisih priznanih šolnikov in ko jih najdem, jih zabeležim. Tako se mi je tekom let nabrala precejšnja množica tozadevne snovi.

Znano je, da se učimo tudi iz napak, kar je glavni vzrok, da sem se odločil priobčiti v »Slovenskem Učitelju« to in ono iz svoje beležnice.

Ta razpravica je vzrastla iz beležk mojih neuspehov pri risarskem in slikarskem pouku v osnovni narodni šoli in ob pripomočkih, ki so jih zamislili šolniki — modernih nazorov.

1.

Ker je odkritosrčno pripoznanje zmote takorekoč že prvi korak k poboljšanju, zaradi tega upam, da me ne bo sodil nihče napačno, če pripoznam na tem mestu javno, da je bil glavni vzrok mojih dosedanjih neuspehov pri risanju in slikanju v osnovni narodni šoli ta, ker sem smatral risanje in slikanje za balast in sem se ju temu primerno tudi vselej lotil brez zanimanja in veselja. Da mora biti delo, ki požene iz takih korenin — milo rečeno — površno, se ume samoposebi.

Grešil sem vselej že takoj v začetku, ker sem menil, če zna držati otrok peresnik, bo znal tudi svinčnik in čopič, posebno, če mu pokažem na sliki držanje roke pri navpični vodoravni in poševni smeri risanja in slikanja. Kolika zmeta! — Pa naj bi tak začetek rodil dobre uspehe?

Tedni, da, meseci minejo, preden pripravi učitelj elementarnega razreda otroka do tega, da zna držati peresnik — pravilno. Svinčnik in čopič pa bi naj prijel otrok pravilno ob samem pogledu na sliko? — Ne, tega otrok ne more! Zaradi tega trdim, da je za pravilno držanje svinčnika in čopiča treba ravno tako skrbnih in intenzivnih vaj, kot jih je treba pri pisanju za pravilno držanje peresnika. Spored, po katerem naj delamo vaje za pravilno držanje svinčnika in čopiča, je lahko v osnovni narodni šoli docela podoben onemu, ki smo ga vajeni pri vajah za pravilno držanje peresnika, t. j. a) proste vaje v zraku, b) proste vaje na klopí, c) proste vaje na tabli, d) proste vaje na poljuben papir, e) proste vaje v zvezke za skiciranje itd. Da moramo pri vseh teh vajah upoštevati dejstvo, da z ozirom na lego papirja risanje in slikanje nista pisanje, se ume.

Zgoraj sem omenil zvezek za skiciranje. Ta mi budi spomin na mojo drugo napako pri risanju in slikanju. Dolgo vrsto let sem bil mnenja, da za risanje in slikanje v osnovni narodni šoli ni primernejšega samoučila, nego je — risanka, na kateri imponira že ob prvem pogledu lepo napisano otrokovo ime. Koliko jeze in solzá je bilo že ob samem pisanju imen na risanke! — In potem delo v risanki? — Vse sem hotel imeti izdelano tako, kot bi bilo delano z ravnilom in šestilom. Ume se, da otroci takim zahtevam niso bili kos. Če sem jim bil sam? — No, o tem pa niti razmišljal nisem! In kaj je sledilo takim zahtevam? — Bojazen, tresenje rok, jok, solzé, mazanje, brisanje, luknje v risanki in jeza, jeza, jeza... Pa se res temu ne dá odpomoči? — Lahko!

Ko nastopijo normalne razmere, bi morale vse tvrdke, ki se pečajo z izdelovanjem zvezkov za učence in učenke osnovnih narodnih šol, prenehati z izdelovanjem risank. Namesto risank pa bi morale začeti izdelovati zvezke za skiciranje. Ker se vrši večina skiciranja pod milim nebom, bodo morali biti zvezki za skiciranje priročni. Priročen format bi bil 12 cm × 20 cm, ki naj bi obsegal kakih 20—30 listov belega, a ne preveč

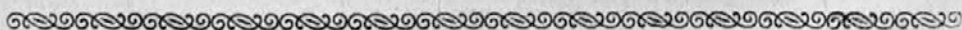
hrapavega papirja za risanje. Da je treba pri skiciranju pod milim nebom izvršiti dokaj dela stojé, to je umljivo; zaradi tega pa je tudi umljivo, da bo moral imeti zvezek za skiciranje ovoje iz lepenke.

Vem, normalnih razmer še ne bo kmalu. A kaj dotlej? — Čakati? — Kaj šel! Risanja in slikanja, ki smo ju med vojno in tudi po vojni zelo zanemarili, se moramo lotiti takoj; saj nam za takojšnje delo ni treba čakati ličnih tvorniških izdelkov, t. j. zvezkov za skiciranje, za silo si pomagamo lahko tudi sami, in sicer tako-le:

Učencem in učenkam naročimo, da naj kupi vsak 3—4 pole navadnega konceptnega papirja, ki ga naj zlože tako, da dobi zvezek za skiciranje format osmerke, t. j. približno 10 cm × 17 cm. Tudi zahteva po ovoju iz lepenke nas ne bo spravila v zadrego, ker skoro ni hiše, kjer bi ne imeli kake vezane knjige, ki ji odvzamemo ovoj brez vsake škode. Tudi tako dobljeni ovoj naj prirežejo učenci in učenke v formatu 10 cm × 17 cm. Končno naj učenci in učenke zvezek sešijejo, razrežejo, vtaknejo v ovoj in zvezek za skiciranje je gotov. Zaradi ličnosti ga naj opremijo s preprosto belo etiketo in na to naj napiše vsak učenec in vsaka učenka svoje ime, razred in če treba, tudi oddelek.

Če bi bil ta in oni res v taki zadregi, da bi si niti tega, kar sem omenil zgoraj, ne mogel omisliti, pa si naj omisli vsaj polovico takega ovoja; na to polovico ovoja naj položi otrok zloženi papir, prebije ob levem robu s tankim žebljem tri luknjice (zgoraj, sredi, spodaj), vzame šivanko in trdno nit in poveže vse skupaj v zvezek. Zgoraj omenjeno etiketo pa naj nalepi na spodnjo, t. j. vnanjo stran ovoja.

Poleg zvezka za skiciranje rabi otrok še svinčnik in nožič. Tako opremljen se lahko loti dela, ki mu bo v zabavo, pouk in korist.

U. J. U. i vjerska sloboda.

M. Vunić.

Prije par mjeseci održano je u Beogradu zborovanje jugoslavenskog učiteljstva, na kojem je konačno uređena jedinstvena organizacija. To zborovanje nije bilo idealno, kako se na prvi mah pričinja. Svrha je zborovanja bila, da se stvori jedinstvena staleška organizacija i da se u pojedinim pokrajinama osnuju povjereništva, koja bi imala biti podređena centrali u Beogradu. Centralizam ima svojih dobrih i loših strana. Loše su strane te, što iz centra nije moguće upravljati sa jednom jakom organizacijom i što svaka pokrajina ima svoje posebne prilike. Na tom je zborovanju bilo mnogo disonansa. Posebno i organizovano istupili su komunisti, koji su htjeli, da se organizacija postavi na sindikalnu bazu. Većina je to stanovište odbila. No osim te tendencije izbijala je i stranačka, jer su učitelji demokrati i učitelji radikali imali svoje posebne konferencije, u kojima se vijećalo o nastupu. Savez hrvatskih učiteljskih

društava ovlastio je svoje delegate, da ih zastupa na skupštini. Poslije je Savez dao nepouzdanicu ovim delegatima, zato što su pristali na centralizaciju. Nastala je iza toga novinska polemika između delegata i članova Saveza. Savez je konačno zaključio, da ne raspušta svoju organizaciju, nego da će i nadalje ostati kao samostalna jedinica, dakako ne protiveći se ipak jedinstvenoj organizaciji.

Da li je U. J. U. (Udruženje jugoslavenskog učiteljstva) uistinu jedinstvena organizacija čitavog učiteljstva? To se ne može ustvrditi, jer »Slomškova Zveza« nije učlanjena u U. J. U.

Konačno, treba se pozabaviti i pitanjem jedinstvene učiteljske organizacije u Jugoslaviji. Jedinstvena organizacija potrebna je i jasno je, da u njoj sve učiteljske organizacije mogu biti zastupane. Ta organizacija mora biti isključivo staleška. Jasno je, da se samo u staleškoj organizaciji mogu naći svi učitelji zajedno.

Svi učitelji nijesu istog kulturnog naziranja, pa je shvatljivo, da i ne mogu biti u jednoj kulturnoj organizaciji. I sama svrha U. J. U. veli: »Ujedinjenje sila sveukupnog jugoslavenskog učiteljstva na osnovi državljanske, a jamstvom političke i verske slobode...«

Jasno iz tog izlazi, da treba poštivati i vjersku slobodu pojedinaca. Reći će tkogod: U učiteljskom udruženju poštuje se sloboda svačijeg vjerskog osjećanja. Ali ako jedni budu u manjini, pa se budu u kulturnim pitanjima stvarali zaključci protiv njihova kulturnog nazora, mogu li ovi ostati u toj organizaciji? Razumije se samo po sebi, jer u kulturnim pitanjima ne može odlučivati princip većine. Potrebno je stoga, da se učiteljstvo organizuje prema svom kulturnom naziranju, a da se ujedno i sačuva jedinstvena staleška organizacija. Samo na taj način riješit će se problem jedinstvene staleške učiteljske organizacije.

U. J. U. treba da ima i svoj organ, a ako taj organ kao glasilo »jedinstvenog učiteljstva« napada kulturne nazore jednog dijela učiteljstva, razumljivo je, da on ne može biti »jedinstveno učit. glasilo«, niti tumač osjećaja i težnja cjelokupnog učiteljstva.

To udruženje ima i svoj organ »Narodnu Prosvjetu«. Taj organ nije i ne može biti zajedničkim organom čitavog učiteljstva baš stoga, što se postavio u kulturnim pitanjima na stanovište liberalnog, materijalističkog, antireligioznog uzgoja, pa prema tome vidimo, da nije svakomu zajamčena »vjerska sloboda«, kako se veli u članku 2. o svrsi organizacije. Ovakovim pisanjem ne će postići svrhu ujedinjavanja, nego razjedinjavanja.

Nije samo vlada u svom nacrtu o preustrojstvu školstva pokazala tendenciju protikršćanske škole, koja je u očitoj opreci sa mišljenjem na-

roda, nego je ovo pokazuje i sama nova učiteljska organizacija, koja valjda samo na papiru dopušta i zajamčuje »vjersku slobodu«.

Naš je narod kršćanski i on ima pravo tražiti, da se njegova djeca uzgajaju u duhu pozitivnoga kršćanstva. Narod će se oprijeti duhu t. zv. »slobodne škole«, koja je pokazala svoje jadne i porazne rezultate u Francuskoj. Pod pojmom »slobodne škole«, razumijeva se danas anti-kršćanska škola, koju zagovara organ U. J. U. »Narodna Prosvjeta«. Zar se pod pojmom »vjerska sloboda« razumijevaju napadaji na vjersku slobodu i slobodu savjesti?

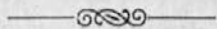
Da je »Nar. Prosvjeta« krenula ovim smjerom, potvrdit ću citatima iz članaka poznatog kulturnem pera D. Trstenjaka i glavnog urednika »Nar. Prosvjete« g. Stankovića. Po Davorinu Trstenjaku religiozni uzgoj »zaglupljuje i zamračuje mozak u školi i u crkvi«, svećenstvo je »duhovna policija«, a škole, u kojima se gaji vjerski uzgoj, »policajne škole«. Kršćanstvo je »ukočeni crkveni sredovječni nazor«. Po riječima Davorina Trstenjaka klerikalizam nije drugo nego katolička crkva. Svoj članak o t. zv. »slobodnoj školi« ovako završuje: »Vrijeme je, da se školska mladež oslobodi od zamračivanja starim biblijskim zabludama.«

Dok je za g. Trstenjaka klerikalizam sinonim pojma katolicizma, za g. Stankovića je klerikalizam sinonim pojma Austrija. Napadajući isusovački red i katoličku crkvu g. Stanković smatra katoličko svećenstvo »predstavnicima srednjovekovnog mraka«. On traži, da se »klerikalci (t. j. katolici) odstrane iz škole — da škola postane slobodna!« Dalje veli, da su klerikalci »najveća smetnja narodne budućnosti«. On otvoreno veli, da je »prvo delo U. J. U. udaljiti sveštenstvo iz škole«. — Tako dakle shvaća »versku slobodu« organ U. J. U.

U br. 60. »Nar. Prosvjete« g. Trstenjak obara se na religiozna udruženja, kongregacije, jer da ova udruženja »priređuju sastanke i navaljuju na slobodnu znanost, slobodne mislioce i naprednu školu«. Zar je g. Trstenjak uzeo monopol na slobodnu znanost? No pod pojmom »slobodna znanost« smatra on knjige i časopise, koji su upereni protiv kat. crkve. Protiv takove »slobodne škole« mi ćemo se odlučno i uvijek boriti i ne ćemo dozvoliti, da se naša mladež poživinčuje i da od nje postaju zločinci.

Tko ima da govori o slobodnoj znanosti? Zar g. Trstenjak, kojemu je dokazano, da nije izviran? To je dokazac g. O. P. Vlašić knjigom »Savremena biblijska pitanja«, da je Trstenjakova knjiga »Biblija u svjetlu istine i morala prosti plagijat.

Kršćansko učiteljstvo ne će i ne smije dozvoliti, da organ nove učiteljske organizacije ovako nedostojno napada na katolicizam i vjersku slobodu pojedinca. Stoga mora, da se još jače organizuje i da se odlučno opre svim nasrtajima na najveće narodne svetinje.

K spominu rajnkega kanonika Antona Kržiča.

Fr. Keržič.

Hladen jesenski dan je. Sive megle zagrinjajo nebo ter tako dajejo tem tužnejše lice dnevu in nam, ki kropimo na mrtvaškem odru ležeče telesne ostanke našega predragega učitelja in nepozabnega dobrotnika — kanonika in profesorja Antona Kržiča. Močno izpremenjeni obraz nam kaže sledove prestalih telesnih muk, ki mu jih je zadala dolgotrajna bolezen zadnja tri leta ter mu uničevala telo, a duha mu ni mogla streti, ostal je bil do zadnjega duševno čvrst in čil. A zdaj

»on trdno spi, nevzdramno spi,
strudila ga je težka hoja.«

Dolgo dobo 74 let in pol mu je bilo naklonilo dobrotno nebo.¹ — Ozrmo se nekoliko nazaj na potek njegovega trudapolnega življenja.

Anton Kržič je bil rojen dne 2. junija 1846. v Rakitni nad Borovnico kot sin preprostih kmetjskih staršev. Izmed osmero otrok je bil on najmlajši. V svojih deških letih je pasel ovčice po rakitniških bregovih in doli ob šumeči Zali, ki med skalovjem podi svoje valčke v romantično Iško. — V Rakitni v tistih časih še niso imeli šole, zatorej je naš Anton tudi obiskovati ni mogel. Ker je bil pa bistre glave, so ga starši leta 1857. poslali v Ljubljano v šolo. Tu je prevzel skrb zanj njegov starejši brat, že takrat frančiškan, pater Andrej ter ga modro vodil ves čas njegovih študij. Kot drugošolec je bil Anton sprejet v Alojzijevišče. V vseh gimnazijskih razredih je bil Kržič med prvimi učenci in tudi zrelostni izpit je prestal izborno.

V jeseni leta 1868. je vstopil v ljubljansko duhovsko semenišče ter se z vnemo lotil bogoslovskega študija. Pa tudi slovenščino je gojil z ljubeznijo ter takoj pristopil k literarnemu društvu »Slov. Lipa«, ki je delovalo takrat v semenišču.

Dne 31. julija 1871 je bil posvečen v mašnika ter na veliko Gospojnico potem zapel svojo novo mašo v frančiškanski cerkvi v Ljubljani.

Po končanih bogoslovnih študijah je leta 1872. nastopil službo kaplana v Preddvoru, kjer je služboval 4 leta.

Leta 1876. je bil pozvan za kateheta v uršulinski samostan v Ljubljani. S to službo se pričinja njegovo delovanje na šolskem polju, na katerem je ostal do svojih sivih let. — O njegovem učiteljevanju v uršulinskih šolah pravi njegova nekdanja učenka znana pesnica mati Elizabeta: »Bil je ves čas neumorno delaven, izvrsten katehet in vzgojitelj, v šoli resen in hkrati ljubezniv. Otroci smo ga zelo spoštovali in ljubili. Razlagal je preprosto in zelo zanimivo.«

Leta 1891. je bil Anton Kržič imenovan profesorjem na učiteljskišči v Ljubljani, kjer je služboval do leta 1913., ko je stopil v zasluženi pokoj.

Leta 1894. je postal član deželnega šol. sveta, leta 1897. je bil imenovan od knezoškofa Missia duhovnim svetnikom, leta 1907. pa od knezoškofa Jegliča častnim kanonikom.

Do svoje bolezni je bil telesno krepak, vedno zdrav in čil, kar je že razodevalo njegovo prijazno, vedno vedro in sveže lice. Priden je bil kot čebelica. Kadarkoli si ga obiskal, si ga našel za pisalnim pultom — pisal je vedno stoje — in njegovo pero je hitelo po papirju, izlivajoč nanj plodove svojih plemenitih misli in bogatih izkušenj.

V družbi je bil vesel in zabaven. S svojim dovtipom je razvnel še tako pusto in ozkosrčno družbo. Njegov »Ribničan Urban«, ki ga je prepeval čestokrat

¹ Umril 3. decembra 1920. Glej »Slov. Učitelj« XXI, št. 11/12.

tudi ob priliki zborovanj »Slom. Zveze«, je vzbujal vedno mnogo zabave in veselega razpoloženja. Sploh je ljubil pošteno pesem vse življenje. Igral je dobro glasovir, že v Alojzijevišču in pozneje v semenišču je opravljal službo organista.

Zaradi svoje nesebičnosti, skromnosti in dobrotljivosti je bil čislán, spoštovan in ljubljen od vseh, ki so ga poznali ali imeli opravka z njim. Znak spoštovanja do tega plemenitega moža je pokazala tudi dolga vrsta pogrebcev, ki so ga dne 4. decembra spremljali k zadnjemu počitku. Njegova duša pa, ki se je preselila v rajske višave, je imela pred nebeškim Sodnikom pač lahko opravilo, kajti talenti, ki mu jih je podelil On, niso bili zakopani, temveč dobro uporabljeni v prid in blagor bližnjemu ter donesli bogatih obresti. Uživaj torej nebeško plačilo ti zvesti hlapec Njegov, čigar naloženo ti delo si na zemlji tako vzorno opravljal!

Govoriti bi mi bilo sedaj o velikih zaslugah, ki si jih je stekel s svojim neutrudljivim delovanjem na slovstvenem, šolskem in socialnem polju. O njegovem literarnem delovanju se je že drugod precej obširno pisalo in bo še pisalo spretnejše pero kot je moje. Tu naj zadostujejo le pohvalne besede iz Glaserjeve »Zgodovine slovenskega slovstva«, ki se glasi: »Malo je v Slovincih mož, ki bi bili tako neumorno in požrtvovalno delovali za prosep prave narodne omike, kakor je deloval Kržič s peresom.«

Nevenljive so zasluge Kržičeve, ki si jih je pridobil s svojim pedagoškim delom, bodisi kot pedagoški pisatelj, kot veroučitelj in vzgojitelj ali kot predsednik »Katehetskega društva«. Sestavljal je vzorne hateheze in jih priobčeval v prvih številkah »Slov. Učitelja«, sodeloval je pri razstavi učil za verouk povodom deželne učiteljske konference na Kranjskem leta 1905. in na pedagoških in katehetskih tečajih slovenskih in hrvatskih duhovnikov, spisal v »Krščanskem Detoljubu, letnik VI., »Kako otrokom pomagati pri učenju krščanskega nauka«, v Voditelju, letnik I., »Priprava za biblične kateheze«, »Zgodovina sv. katoliške Cerkve za srednje šole« in »Kratka katehetika s praktičnimi pojasnili«. Kot dober vzgojni pisatelj je objavil v »Krščanskem Detoljubu«, katerega je sam zasnoval, staršem in vzgojiteljem lepo vrsto nauk, svetov in opominov za dobro vzgojo.

Kot profesor veronauka na učiteljišču, katero službo je vestno opravljal skozi 22 let, je bil svojim gojencem dober in vrl vzgojitelj. Z dobrohotnimi opomini in lepimi propovedmi ob nedeljah nas je navajal k popolnejšemu življenju. »Kvišku srca«, je veljal navadno njegov očetovski nauk lahkomišljenim in onim, ki so hoteli kreniti na stranska pota. Za dijaka, ki bi se mu bila imela zgoditi krivica, se je vselej rad zavzel ter tako mnogim pripomogel, da jim ni spodletelo koncem semestra.

Svojo veliko ljubezen do dijakov, posebno učiteljskih pripravnikov, pa je pokazal zlasti s svojo radodarno roko. Malokdo je odšel praznih rok, ki se je bil zatekel k njemu po pomoč. Premnogim, ki smo nekaj obiskovali ljubljansko učiteljišče, imamo edino njega zahvaliti, da nam je bilo mogoče dovršiti študije. Bil je več let tudi predsednik »Dijaške kuhinje«, te prekornostne naprave, ki je že neštetim dijakom omogočila nadaljevanje izobrazbe.

Da bi bilo pa mogoče revne učiteljiščiške tem lažje podpirati, je ustanovil društvo »Pripraviški dom«, ki je pod njegovim vodstvom nabralo precejšen kapital ter je že imelo v oskrbi v Marijanišču in ima še sedaj več učiteljskih kandidatov. — Svojo veliko naklonjenost do učiteljskega naraščaja in do učiteljskega stanu sploh pa je pokojni kanonik pokazal s svojim zadnjim dejanjem, ki ga je storil pred svojo smrtjo, to je s svojo oporoko. Za glavnega dediča svojega preostalega imetja je postavil »Pripraviški dom«. Tako si je postavil trajen

spomenik v hvaležnih srcih nas vseh, zlasti pa še naših mlajših, ki bodo uživali dobrote tega društva.

Naj veljajo tudi te skromne vrstice kot majhen spomin na vrlega moža v našem listu, čigar prden sotrudnik je bil svoje dni, pa tudi delaven podpredsednik oziroma odbornik naše »Slom. Zveze«. Še najlepši spomenik pa mu postavimo, ako se ravnamo po besedah pesnika, ki pravi:

»Pomnik postavimo mu tak,
da slednji skuša biti mu enak.«

Listek.

Za ženske pravice.

Julij Slapšak.

(Dalje.)

Rekli smo že, da ne živimo v dobi splošne in enake volilne pravice, nego v dobi enake moške volilne pravice. Pravico, iti volit, imajo tedaj samo neoporečni polnoletni moški volilci; vsi drugi, osobito neoporečne polnoletne ženske ostanejo na dan volitve doma. Torej niso poslanci od ljudstva izvoljeni, ampak le od moških volilcev. Ako sklepamo: Moški volilci si izvolijo svoje pravne zastopnike, ki jih pošljejo v zbornico, da mesto njih in v njih imenu vladajo, potem pridemo do definicije: moški volilci vladajo (po svojih zastopnikih) ali: moški volilci so vlada. In to edino odgovarja resnici. V časopisih pa stoji: Ljudstvo je vlada. To bi se reklo: vse ljudstvo, moški in ženske, staro in mlado (polnoletno), si izvoli svoje zastopnike, poslance, ki naj namesto njega in v njegovem imenu vladajo. Ali ker v resnici ni tako, ampak le moški volijo, potem so listu moški volilci = ljudstvo. Ko smo šli zadnjič na volišče, mi slovenski volilci, mi slovensko ljudstvo, ni bilo potemtakem žive duše doma v vasi; saj mi volilci tvorimo — po trditvi časopisov — ljudstvo, in mi smo bili na volišču. »Ljudstvo je vlada«, po tej definiciji moramo torej zanikati eksistiranje ženske; ali pa, kar je še lepše, priti do zaključka, da ženska ni človek. Po Pleteršniku je ljudstvo = die Menschen, eden od ljudstva pa der Mensch = človek. Ker ne spadajo ženske k ljudstvu, torej tudi posamezna ženska ni človek. Ljudstvo je vlada, po tej definiciji se ženski odreka dostojanstvo človeka, ali, kakor smo prej rekli, se zanika njena eksistenca. In tako ponižujejo časopisi, seveda nevede in nehotе, brezpravno žensko! »Ljudstvo moli Boga«, takrat navadno mislimo bolj na ženske. Kadar pa vidimo moške na volišču, pravimo: »Moški volijo!« Kaj še! Kakor da bi se norce delali iz uboge brezpravne ženske, se piše in govori: »Ljudstvo voli!« In celo poslanci so tako brezobzirni, da se nazivljejo »ljudski zastopniki«, kar doni kakor nekak posmeh ženski brez pravic. Ali »ljudski« zastopniki oni niso in ne bodo, dokler ne bo tudi ženska prišteta k »ljudstvu« in se ji ne bodo dale pravice, ki ji gredo po človeškem in družabnem pravu.

»Ljudstvo je vlada.« Jaz sem zanalašč in namenoma za ta zgled zgrabil, ki je v resnici čisto nedolžen, ki pa drastično kaže, kako stališče zavzema ženska dandanes v javnosti: ona je popolnoma brezpravna. Konštatiram, da je tako; če ženska tega ne čuti in ne protestira, le kaže to višek brezpravnosti. Pa saj se tudi mi ne zavedamo, ko govorimo o ljudskih zastopnikih, o ljudstvu, ki voli, vlada... da je to neresnica, zmoča...

Kako naravna se nam zdi ženska brezpravnost! V zbornici, pri postavo-daji ženske ne poznajo. Njen glas ne pride nikjer v poštev. Odvisna je popolnoma od moških, ki sklepajo postave. Ona ne more preprečiti zanjo slabih za-

konov, nego se jim mora ukloniti. Zato pa ne moremo reči, da je svobodna državljanka, ampak takorekoč sužnja moške zakonodajne volje in moči. Ženska je popolnoma brezpravna državljanka.

O prevara! Oni moški, ki ji doma poljubljajo roko, ki znajo doma tako mehko in ljubeznivo govoriti, tako fino in galantno dvoriti, pri zakonodaji ne poznajo ženske! Prav po Schopenhauerjevem mnenju, da je ženska komaj še človek (moža ne dosega — kajpak — niti oddaleč, ampak med možem in otrokom, precizno v sredi, niti za pol milimetra višje, je njeno mesto), ji ne privoščiijo političnih pravic, ne višjih izobraževališč. Še sveta jeza se jih polasča, češ: kaj bi ženske! Saj še niso ničesar pokazale, nič pomembnega, ne v znanstvu, ne v umetnostih... Seveda, hrami prosvete so ženski zaprti, potem pa pridejo in se čudijo, če niso pijane vede in znanosti!

V kaki zvezi je dosedanja razprava z upravičenostjo ženske emancipacije, to hočem pojasniti poslej. Najprej pa sem moral govoriti o ženski — recimo — državljanski brezpravnosti, da bo tako tem bolj umljiva še druga in tretja stopnja njene brezpravnosti.

To je gotovo, da človeka, ki se ne more braniti, lahko obropajo in počno z njim, kar se jim ljubi. Tudi z žensko, ki se kot brezpravna državljanka ne more braniti, se je tako zgodilo. Odvzeli so ji, kar je človeku najdražje: posegli so po njenem osebnem pravu, oropali so jo še človeških pravic. Ne le, da ji niso torej dali državljanskih pravic, kakor jih ima vsak svoboden državljan, temveč segli so s svojo zakonodajno močjo in oblastjo, kruto in preširno, celo v njene človeške pravice, v njeno osebno pravo, kakor smo rekli, ter jo hočejo ali so jo še zaslužili svoji volji in moči potom zakona. Opozarjam vas na razporoko, civilni zakon, tolerančne hiše. Ali ni s takimi uvedbami kršeno njeno osebno pravo, ženske človeške pravice, ženske družinske pravice, ženske zakonske pravice; pravice, ki jih ima kot soproga, mati, dekle... Ali niso take uvedbe atentat na njeno natorno in družabno mesto; atentat na njene pravice kot mati, soproga, dekle; atentat na veličastne njene tri kreposti: na nežnost, globoko čuvstvo in sramežljivost, ki jih je narava globoko zasadila v žensko bitje; atentat na njeno ime in čast?...

(Dalje.)

Kultura in književnost.

Poverjeništvu za uk in bogočastje je z odlokom dne 8. januarja t. l., št. 137, poslalo sledeči dopis, ki ga priobčujemo, da uvaža učiteljstvo njegove prelepe smernice v dosego kulturnih smotrov:

»Slomškovi zvezi«, v roke gospoda nadučitelja Ivana Štruklja na Viču.

Kot tačasni vodja poverjeništvu za uk in bogočastje na dež vladi za Slovenijo čutim živo in nujno potrebo, da organizaciji, ki ji načelujete Vi, izpregovorim nekoliko odkritosrčnih besed.

Ta pot se mi zdi umestnejša in uspešnejša, nego da bi se posluževal naredb ali ukazov, ker sem mnenja, da

naj vlada med učno upravo in učiteljsko organizacijo soglasje in iz njega izvirajoča sodelavnost, kar je utemeljeno v našem demokratičnem mišljenju in v naši želji, da z združenimi močmi služimo skupnim smotrom: povzdigi in napredku vse narodove kulture!

Preverjen sem, da izvršuje učiteljstvo svoje prave poklicne dolžnosti pri pouku in vzgoji v šoli v polni meri. Tako je delovalo prej v težkih razmerah, tem bolj deluje sedaj, ker vé, da vzgaja in uči mladino v svobodni državi, ki skrbi za povoljno materialno stanje svojega učiteljstva. Država učiteljstvo brezpogojno potrebuje, zato dela v last-

nem interesu, ker uvačuje želje in potrebe učiteljstva. S tem dosega prvi pogoj uspešnemu delovanju: stanovsko zadovoljnost.

Vse, kar stori danes učiteljstvo za šolo, stori tudi za državo, za svojo državo. Zato pa prešinjaj ves vzgojni pouk ideja našega narodnega in državnega edinstva — izkratka: državna misel! Taka vzgoja prepoji naš bodoči rod s pravilnim pojmovanjem naše državnosti, ki bo ponosno in uspešno kljubovala vsem zunanjim in notranjim sovražnostim. In to bo v najodličnejši meri zaslug našega učiteljstva, ki polaga s takim svojim delovanjem v šoli trdne temelje državni bodočnosti.

Učiteljevo delovanje se pa raztezaj tudi izven strogo poklicnih dolžnosti na vse panoge kulturnega dela med narodom. Tako postane učitelj v resnici učitelj narodov, pravi narodni učitelj in vzgojevalec.

Ves svet je danes prežet z materializmom, učiteljstvo pa je iz prejšnje dobe žrtvovanja preneslo v sedanje čase svoje stanovske ideale. Vsako delo, ki ni strogo spojeno s poklicnim delom učiteljstva, se po možnosti posebej nagraja, ne da bi te nagrade v vsakem primeru odgovarjale storjenemu delu in draginjskim razmeram.

Vzlic temu pričakujem od učiteljstva, da bo radovoljno posvečalo svoje moči in zmožnosti vselej in povsod splošni blaginji v korist, koder ga kliče na delo potreba na tem ali onem poprišču splošnih državnih in narodnih interesov. Imenoma navajam obrtno — in trgovsko nadaljevalne šole, gospodinjske in gospodarske (kmetijske) tečaje, občinske naprave in ustanove, ki so za splošno blaginjo naroda nujno potrebne, toda ne morejo dosežati svojih nalog, kjer se ne loti dela usposobljeno učiteljstvo. Ako materialna stran tega pouka ne ustreza zahtevam učiteljstva, ker občine, korporacije in drugi činitelji, ki vzdržujejo take naprave, nimajo sredstev, naj bo učitelju delno moralno plačilo zavest, da služi narodu in po njem državi, da si pridobiva vedno večje in odkritosrčnejše simpatije javnosti.

Kdor ljubi svojo domovino ter hoče njej v korist žrtvovati svojo moralno moč, ne da bi se materielno oškodoval, ta se ne bo plašil nobenega dela, ki koristi narodu ter dviga in utrja veljavo učiteljskega stanu med narodom. Za zgled res požrtvovalnega dela za domovino naj vam služi Nemčija, kjer vsi stanovi tekmujejo med seboj, kako bi čimprej zacelili svojemu narodu rane vojnih grozot in pomagli svoji zemlji iz razvalin v novo življenje!

Naj spominjam tudi na to, da se je v času, ko se je pripravljaj plebiscit na Koroškem, 600 prostovoljnih delavcev iz vseh avstrijskih inteligenčnih slojev posvetilo »Heimatdienst«, ki je razpredel po plebiscitnem ozemlju najživahnjšo agitacijo v našo škodo.

Mislím, da sta naš narod in naša država tudi vredni takega dela! Saj iz skupne sreče, iz skupne blaginje izvira neusahljiv studenec blaginje za vsakega posameznika.

Prosim Vas, izvolite članstvo svoje organizacije na primeren način obvestiti o vsebini tega mojega pisma ter ga vzpodbuditi s svojo vplivno besedo k^o vztrajnemu in požrtvovalnemu delu v šoli in izven nje.

Vsi se zavedajmo, da je tako delo naša sveta, patriotična dolžnost; učiteljstvo naj se pa še posebej zaveda, da je državo gradeč in vzdržujoč element!

Z izrazom odličnega spoštovanja

udani **Dr. Franc Skaberné.**

Pastírčki pri kresu in plesu. Pesniško delo učitelja Franceta Bevka. — Tovariš B. R. iz Splita nam piše: »Izvanreden utisak učinila je na meni knjiga Fr. Bevka 'Pri kresu' itd., po svojoj lijepoj opremi i po svojem zanimljivom sadržaju. Razveseljen sam što ćete nastaviti s izlaženjem mladinske biblioteke.« — Knjiga stane vezana 16 K, nevezana 12 K in se naroča pri g. Jul. Slapšaku, nadučitelju v Mostah pri Ljubljani.

† **Luka Svetec.** Dne 21. januarja t. l. je umrl v Litiji nekdanji vodnik slovenskega naroda, notar g. L. Svetec, v

starosti 95 let. V marsičem je vplival na izboljšanje slovenskega jezika. V Bleiweisovih Novicah je povedal svoje mnenje o slovenskem naglasu, kar so pozneje še temeljito raziskavali znanstveniki Škrabec, Valjavec i. dr. Kot deželni in državni poslanec je skrbel za uvedbo slovenščine v šole in urade ter ustanovil družbo sv. Cirila in Metoda. Mnogo let je bil tudi član litijskega okr. šol. sveta. Blag mu spomin!

† **Vojvoda Živojin Mišić.** Istega dne kakor L. Svetec je v Beogradu umrl vojvoda Ž. Mišić, ponos srbskega naroda. Bil je med drugim l. 1914. zmagovalec proti avstrijskemu Potioreku in v septembru 1918 na solunski fronti. Zelo se je zanimal za slovenske razmere. Ministrstvo prosvete je odredilo, da se morajo vršiti na vseh šolah predavanja o pokojniku.

Vzgoja naroda in inteligenca. »Slov. Narod« je v svoji št. 35 priobčil (iz Siska) času primeren sestavek o hrvatskem seljaku in inteligenci. Hrvatski seljak je po naravi jako inteligenten, a neuk in brez vsakih šol. Kdo pa se je brigal za hrvatskega seljaka? Kot črna živina je garal in plačeval davke, kakor se je poljubilo selskemu bilježniku, ki ga je izmозgaval do krvi. In selski bilježnik je bil edini naobraženi človek, s katerim je prišel seljak v dotiko. Po bilježnikovih lastnostih je sodil seljak vsakega inteligenta in odtod ona mržnja, ki jo kaže seljak nasproti vsakemu, le količkaj naobraženemu človeku.

Te ga so žalibog krivi naobraženci sami. V mestu živé in ni je sile, ki bi jih premaknila iz mestnega zidovja, da bi šli malo v sela in bi vsaj nekoliko skrbeli za izobrazbo neukega seljaka. V gostilnah politikuje gospoda brezkončno in brez smotra, vsak poedinec na svojo pest, poleg tega se pije, da teče vino v potokih. A resnega in smotrnega dela za propadajočega seljaka ni nikjer opazati, razen ako se kdo slu-

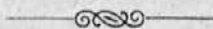
čajno ne spomni pri zadnji napitnici ob zori »vrednoga našega puka«. Seljak jim je zadnja stvar na svetu, in še zavedajo se ne, kako plemenito vlogo bi lahko igrali, ako bi se količkaj zavzeli za seljaštvo. Seljak bi se nikdar ne zapletel v mreže »seljako-lovcev« kot je n. pr. Stipe Radić —

Tudi pri nas je še nekaj take inteligence, ki govori za narod in za prosvetno delo samo z mestnega protoarja. Celo učiteljem in učiteljicam predbaciva službovanje na deželi ter dela čudne opazke, ako se slučajno kateri upa prositi za službo v mestu. Ta zanična in spakljiva inteligenca seveda še ni vzela v roke Cankarjevih satir, n. pr. »Za narodov blagor«. Vojska je sicer prisilila te ljudi, da so iskali pomoči zunaj po deželi, toda le s praznim nahrbtnikom, drugače se pa doslej še niso prav nič poboljšali. **F. F. L.**

Ljudska vseučilišča. Akademski senat v Beogradu je sklenil, da prične s širjenjem prosvete med širšimi krogi naroda. Zato se bodo ustanovila posebna ljudska vseučilišča, v katerih se ujedinijo vsa prosvetna združenja. Bivši rektor beograjskega vseučilišča dr. Gavrilović je izvoljen, da potuje na Dansko, Švedsko in Norveško, kjer so ljudska vseučilišča najbolj razširjena, ter proučuje sestavo in metodo teh zavodov.

Odkrita beseda. Dne 8. januarja je sedanji urednik prevzel uredništvo in oddal za 1. številko v dveh dneh gradivo tiskarni. Medtem je pa bilo treba iskati poplačila in zato je 1. številka tako pozno prišla na dan. Enako je pri 2. številki. Tako ne sme iti dalje. Vsak naj čimprej poravna svoje obveznosti! Uredništvo in odbor nista zato tu, da vsak mesec iz svojega žepa zalagata tiskarno.

Listnica. Prosvetni program poverjeništvu za uk in bogočastje izide v prihodnji številki. — Mnogo krajših reči smo odložili za »Učit. Vestnik«.

Skupina B.

Vsak volivni upravičenec voli dva zastopnika in dva namestnika.

Pravico voliti imajo v aktivni šolski službi na javnih meščanskih in ljudskih šolah nameščeni ali šolskim oblastem prideljeni učitelji javnih meščanskih in ljudskih šol z zrelostnim izpitom, nadalje učitelji na zasebnih meščanskih šolah, ki poučujejo najmanj 18 ur na teden, končno učitelji na zasebnih ljudskih šolah, ki imajo zrelostni izpit in jim je poverjen popolni razredni pouk.

Za zastopnike so izvoljeni tisti trije, ki imajo največ glasov. Enako se izvolijo namestniki.

Vadniški učitelji in učitelji meščanskih ali ljudskih šol, ki poučujejo začasno na srednjih šolah ali na učiteljskih, volijo v skupini B, toda oddajo svoje glasovnice ravnateljstvu (vodstvu) zavoda, kjer poučujejo. Tudi učitelji na posebnih zavodih za gluho-nemce, slepce, za zanemarjeno ali slabo nadarjeno decu volijo v skupini B, dokler je šola podrejena nadzorstvu višjega šolskega sveta. Učitelji telovadbe in glasbe volijo v skupini A, če imajo usposobljenostni izpit za srednje šole ali učiteljska.

Volitve razpiše poverjeništvu za uk in bogočastje, ki določi dan, do katerega prejemajo ravnateljstva in šolska vodstva glasovnice (prvi rok), in dan, do katerega sprejemata za izvršitev volitve na poverjeništvu za uk in bogočastje postavljena volivna odbora glasovnice, ki jih naberejo ravnateljstva in šolska vodstva (drugi rok).

Prvi rok je določen z dnem 18. marca 1921, drugi se določa pozneje.

Člani volivnega odbora za skupino B so:

1. en višji šolski nadzornik za ljudske šole kot načelnik;
2. en uradnik pravnik kot referent;
3. dva učitelja meščanskih in ljudskih šol.

Ta volivni odbor sprejema zbrane glasovnice, odloča o dvomih, kje naj učitelj glasuje, in izvrši skrutinij.

Po potrebi se združita volivna odbora obeh skupin v skupno posvetovanje.

Učitelji, ki so prideljeni v službovanje drugi šoli, glasujejo na tej šoli; oni pa, ki službujejo začasno v kakem javnem uradu ali pri korporaciji, ki deluje v interesu države, oddajo svoj glas neposredno svojem volivnemu odboru do drugega roka.

Glasuje se z uradnimi glasovnicami, ki so za vsako skupino drugačne. Vsako ravnateljstvo in šolsko vodstvo naj pošlje svojemu okrajnemu šolskemu svetu imenik volivnih upravičencev, da mu ta izposluje primerno število glasovnic. Okrajni šolski svet naj volivne imenike javnih meščanskih in ljudskih šol pregleda sam glede točnosti, volivne imenike zasebnih ljudskih šol naj da v pregled pristojnim okrajnim šolskim nadzornikom, volivne imenike zasebnih meščanskih šol pa ali nadzorniku profesoru Francu Finku v Mariboru (za šole v bivši Štajerski in v Prekmurju) ali nadzorniku Maksu Hočevarju v Ljubljani (za šole v bivši Kranjski).

Ko so volivni imeniki po določbah predležeče naredbe ugotovljeni, naj poročajo okrajni šolski sveti poverjeništvu za uk in bogočastje, koliko glasovnic potrebujejo in za katere šole, in jih potem razpošljejo ob vrnitvi volivnih imenikov posameznim šolam. V poseben seznam, ki ga naj takoj predlože volivnemu odboru (poverjeništvu za uk in bogočastje v Ljubljani, volivni odbor skupine B), naj razpiše o številke glasovnic, ki so jih dobile posamezne šole.

Volivni imenik naj se sestavi po tem-le vzorcu.

Volivni imenik skupine B:

Ime in priimek učitelja	Službena lastnost	Koliko ur na teden poučuje?	Je glasoval?	Opomba
1	2	3	4	5

Rubriko 3 izpolnijo samo ravnateljstva, oziroma vodstva zasebnih šol. Rubrika 4 se izpolni z navpično črto, kadar odda upravičenec svoj glas, rubrika 5 pa le, če se je kaj posebnega zgodilo pri oddajanju glasov.

Volivni upravičenec mora oddati glasovnico v zalepljeni kuverti; na to naj ravnatelj in vodje strogo pazijo. Vse kuverte na isti šoli naj bodo popolnoma enake; ravnateljstvo (vodstvo) naj kuverte opremi s šolskim pečatom, če ga šola nima, naj se na kuverto napiše ime šole.

Ravnatelj (vodja) lahko določi za oddajo glasovnic poseben dan ali uro, vendar mora do opoldne 18. marca 1921 še sprejemati glasovnice.

Ko je sprejemanje glasovnic zaključeno, sešteje ravnatelj (vodja) v volivnem imeniku črte v 4. koloni, potrdi, da se ujema število črt s številom oddanih kuvert, zavije kuverte in volivni imenik v omot, ga zapečati in odpošlje volivnemu odboru skupine B pri poverjeništvu za uk in bogočastje v Ljubljani, vladna palača.

Okrajni šolski svet naj izvrši vsa ta naročila z največjo točnostjo in brez odloga, oziroma izda točna naročila posameznim ravnateljstvom in šolskim vodstvom. Zlasti je paziti na to, da nihče ne voli na dveh šolah, oziroma na tisti sploh ne voli, ki ima po naredbi sami že svojega zastopnika v višjem šolskem svetu.

Če bi navnateljstva ali šolska vodstva imela kake dvome, naj vprašajo naravnost pri poverjeništvu za uk in bogočastje v Ljubljani.

Stremiti je za tem, da se volitve izvrše brez vsakega zavlačevanja, ker je nujna potreba, da se višji šolski svet čimprej zbere na svojo prvo sejo.

Predsednik: dr. St. Beuk s. r.

Ali ste že naročili:

Anica Lebar, Oskrba manjnadarjencev.

Naročila sprejema nadučitelj Julij Slapšak v Mostah pri Ljubljani. Cena 21 K s poštnino vred, v knjigarnah nekoliko več. Knjiga spada v vse naše knjižnice, in naj bi se ž njo seznanila vsaka učna oseba.

»Slovenski Učitelj« izhaja sredi vsakega meseca. Uredništvo (F. Lužar) je v Ljubljani, Glinaška ulica 5/I. Upravištvo (Jul. Slapšak) je v Mostah pri Ljubljani. Naročnina znaša 50 K, društvena članarina je 70 K. Vsak društveni član mora biti naročnik lista. Članke in dopise sprejema uredništvo; reklamacije in naročnino pa upravištvo.

Last »Slomškove zveze«. — Oblastem odgovoren I. Labernik, učitelj na Rakovniku.

Tiska »Jugoslovanska tiskarna« v Ljubljani.